

447235

Šporkorjén
Ljubljana 1904.

Kmetica in grofica Grizelda.

Lep izgled potrpežljivosti in ponižnosti vsem ženam.

Drugi natis.

V Ljubljani.

Založil in prodaja Janez Giontini.

1900.

47235

~~46235~~

030044346

Tiskala R. Miličeva tiskarna v Ljubljani.

Na Piemonteškem stoji ob vznožji visoke gore krasna grajščina, kateri je podložnih nekoliko cvetočih mest in mnogo lepih vasi. Prvi mejni grof, katerega je bila ta pokrajina, imenoval se je Valtar. Bil je mož lepe postave, poštenega vedenja, mlad in zelo nadarjen. Toda bil je tako lovu vdan, da se za drugo ni brigal ter se zbog tega tudi ni zanimal za vladanje svoje pokrajine. Tudi se mu ni ljubilo ženiti se, ne da bi ga zadržavala kaka obljuba, nego zlata prostost ter ljubezen do neodvisnega življenja in samovladanja mu ni dala na ženitev misliti. Če so mu torej dobri prijatelji govorili o njegovi poroki, odgovarjal jim je navadno: „Ne mika me prodati svoje prostosti ter vzeti žene za sovladarico. Dokler sem neoženjen, delam, kar sam hočem, če sem pa oženjen, moram dostikrat storiti, kar žena hoče. Ne storim li tega, imam nevoljno ženo in pa kreg in prepir v hiši!“

Njegovim podložnikom pa to ravnanje ni bilo po volji; videli bi bili kaj radi, da bi se njihov gospod prav dobro oženil ter svoj imetek ostavil svojim dedičem. Posvetovali so se torej najveljavniši možje grofije, kako bi pač svojega gospoda pregovorili k ženitvi.

Šli so zató necega dne vsi h grofu in najimenitniši izmed njih ga je ogovoril tako-le:

„Milostljivi gospod in grof! Vaša prijaznost nas osrčuje, da Vam naravnost povemo, kar mislimo ter se nadejemo, da nam tega ne boste zamerili, ker vsem nam je zadostno znana vaša dobrota in očetovska skrb. Štejemo se srečne, da imamo tako dobrega gospoda, kateri nas varuje. Pa šteli bi se še bolj srečne, če bi Vas, milostljivi gospod, na večno mogli imeti med sabo. Vemo sicer, da to ni mogoče, a radi bi pa tudi služili ter podložni bili vašim zakonskim naslednikom. Res je, da ste še mlad in močan, a sami veste dobro, da pridejo leta, katera to moč vzamejo. Zaradi tega Vas prosimo udano, da bi se oženili ter tako po pričakovanih dedičih med nami

živeli vladajé svojo deželo. Če torej našo prošnjo uslišite ter nam dovolite, poiščemo Vam gospodičino, katera bo po rodu in čednostih ugajala gospodu našemu.“

Nató je grof nekoliko pomolčal ter premišljeval ta nasvet. Dasi mu je bilo težko, vender ga je naposled premagala ljubezen svojih podanikov in sklenil je, da jim spolni željé. Rekel jim je torej:

„Ljubi prijatelji! Vaša udana prošnja me sili, da vas uslišim ter storim, česar storiti nisem nikoli nameraval; zakaj sklenil sem bil, da svojo prostost popolnoma ohranim, kar se pa v zakonu težko stori. Sedaj se pa prostovoljno udam želji svojih podanikov, da spoznajo, kako jih čislam ter da hočem ostati njihov oče. Kar se pa tiče vaše ponudbe, da bi mi poiskali nevesto sorodno, zahvaljujem vas lepo; zakaj potruditi se hočem sam in pri tem zaupam v Boga, v katerega rokah leži zakonska sreča. Naklonil mi bo nevesto, katera moji sreči in mojemu miru ne bo napotja delala ter bo glede vladanja moje hiše tudi zadoščala vam. A tudi vi morate meni obečati, da boste ono, katero si bom izbral za soprogo,

spoštovali kot grofinjo in svojo gospo ter da ji boste podložni. Pa tudi naj ne bo nikogar med vami, kateri bi se zaradi izvolitve moje bodoče soproge kdaj pritožil, nego ono, ki bo moja žena, spoštovati vam bo tako, kot če bi bila hči kacega kneza, spoštovati vam jo bo kot svojo zapovedujočo gospo!“

Grofov odgovor je zbrane može zelo razveselil in bili so pripravljeni, da spolnijo želje gospodove. Obečali so torej slovesno, da bodo podložni oni gospe, katero bo si izvolil ter da se v ničemer ne bodo pritoževali zoper njo. Nato so potolaženi ostavili grofa ter so željno pričakovali, kakošno nevesto da si pripelje.

Grof je premišljeval nekaj dni, katero bi vzel in je naposled sklenil, da ne vzame nobene druge, kakor ponižno deklè, katero bi mu bilo v vsem pokorno.

Ko je tedaj preteklo nekaj tednov in je grof dobro premislil, katero deklè da vzame, velel je svojemu upravniku, da naj vse za prihodnjo ženitev pripravi. Ni še vedel nikdo, katera devica ima biti nevesta in grof tudi tega ni hotel nikomur razodeti, dasi so ga često vprašali zato.

V tem je bilo vse po knežje pripravljeno in mnogo visocih gosti je bilo povabljenih. Dan poroke se je bližal in nikdo še ni vedel, kdo je nevesta. Grof pa je pripravljajl zlate prstane in uhane, čreveljčke in poročna oblačila, katera je dal pomeriti po deklici, ki je bila take rasti, kakor njegova nevesta. Ko je napočil dan poroke in se je povabljenih gosti mnogo nabralo, niso pogrešali nikogar razven grofove neveste. Zaradi tega se je čudilo vse, dà, mislili so celo, da se morebiti grof ž njimi norčuje.

Prišel je čas obeda; sobe in mize so bile nakitene, jedila pripravljena, pa vender še ni bilo slišati besede, katera gospodičina ima biti grofova nevesta. Naposled so bili povabljeni prisiljeni, da so grofa vprašali, zakaj da so pozvani, ko neveste nikjer ni. Odgovoril jim je, da naj ne skrbé zato, ker nevesta je že na poti, naj se le vsi pripravijo, da ji gredo nasproti ter jo spodobno sprejmó.

Nato so se zbrali vsi povabljeni gospodje in gospe ter so šli iz grada. Pred njimi je jezdil grof svatovski oblečen; kraj

njega pa so se v kočijah peljale plemkinje, ki so nevestino obleko in ostali ženski nakit za njo imele s seboj. Tako so dospeli v bližnjo vas, in nikdo ni vedel kam naprej. Pa vender se je med njimi raznesel glas, da si v tej vasi grof namerava izbrati nevesto, in dasi nikdo ni mogel vedeti, na kak način se ima to zgoditi, so se vender iz radovednosti zbrala vsa kmečka dekleta dotične vasi, ki so takisto zaslišala o grofovi ženitvi, ter so čakala, katero bo si grof izbral.

V tej vasi pa, v kateri je prebivalo malo revnih kmetov, živel je mož z imenom Janikola, ki je bil med vsemi najubožniši ter je imel jedino hčer, kateri je bilo ime Grizelda. Bila je sicer uboga, toda brhke rasti, lepega vedenja ter nakitena z mnogimi darovi narave. Pasla je ovčice svojega očeta ter je večinoma bila na polji; kuhala je za malo družinico ter predla do pozne noči. Bila je v vsem pokorna svojim starišem in zelo pobožna. To deklè je grof večkrat videl mimogredé ter je opazoval nje vedenje. Bil ji je zdavnaj že v srci naklonjen in sklenil je, da jo vzame v zakon.

Ko so svatje dospeli v vas, bila je Grizelda pri studencu in hitela je s svojim vrčem domov, da bi tudi ona z ostalimi dekleti videla, odkod da bo prišla nevesta. Ko se je bližala hišici, pride ji grof nasproti ter jo ogovori: „Grizelda, kje je tvoj oče?“ Dekle se ponižno prikloni ter mu spoštljivo odgovori: „Doma je, milostljivi gospod!“ „Naj pride k meni“, veli ji grof. Ko je prišel, prijel ga je grof za roko, peljal ga malo na stran ter mu rekel:

„Dragi moj Janikola, vem, da si pobožen in odkritosrčen mož ter da boš meni kot svojemu gospodu v vsem pokoren, zato te vprašam: hočeš-li mi svojo hčer Grizeldo dati v zakon, ter mene svojega gospoda imeti za zeta?“ Ta nagovor je starca tako osupnil, da ni vedel, kaj naj bi o tem mislil, kaj odgovoril. Šele, ko ga grof opomni zaradi odgovora, odvrne mu trepetaje: „Milostljivi gospod, vstrašil sem se tako, da ne vem, kaj odgovoriti, ker ste pa vi moj gospod, ne smem ničesar družega hotéti, kakor kar Vam ugaja. Ako je torej resnica, da hočete mojo hčer vzeti v zakon, ne smem se Vam ustavljati.“ Nato grof: „Pojdiva torej sama

v tvojo hišo, da zvem voljo tvoje hčere ter jo še o marsičem povprašam.“

Začuden obstoje svatje pred hišo, grof pa z očetom stopi vanjo, prime hčer za roko ter reče: „Ker je tvojemu očetu kakor tudi meni prav, da boš moja žena, nadejam se, Grizelda, da bo tudi tebi po godi, da postaneš moja soproga.“ Zbegana devica se je prestrašila tako, kakor bi se bilo nebo zrušilo na njo; vse se ji je vrtelo pred očmi. Grof videti njeno preplašenost, dé ji prijazno: „Ne boj se, ljuba moja Grizelda; zakaj izvolil sem si tebe izmed vseh žensk sveta za svojo nevesto in ako dovoliš, dam se še danes poročiti s tabo.“

Grizelda odvrne pohlevno:

„Milostljivi gospod, dobro spoznam, da tolike časti nisem vredna, toda ako je vaša resna volja in misel, da mene, ubogo kmečko deklè vzamete za svojo služabnico, ne smem se protiviti gospodu svojemu.“

Nato dé grof resno: „Predno te vzamem v zakon, vprašam te Grizelda, boš-li z voljnim srcem pripravljena, da boš mi v vsem pokorna in se v ničem ne boš upirala moji volji, da boš torej vse, kar bom počenjal

s tabo, prenašala dobrovoljno in brez žalbesede?“ —

„Milostljivi gospod grof“, odvrne devica, „ako me doleti tolika čast, katere pa ne zaslužim, da bom Vaša žena, obetam Vam, da ne storim in ne mislim ničesar, kar bi bilo zoper Vašo voljo, ne boste mi ničesar storili ali veleli, kar bi storila z nevoljo, pa če bi mi tudi zapovedali umreti.“

Te besede so bile grofu po godi in rekel je: „Dosti je, storiš-li to, ne zahtevam več od tebe!“

Nato jo prime za roko, pelje pred hišo, pokaže jo vsem navzočim ter deje glasno: „To je moja žena, to je vaša gospa; spoštujte jo in ljubite in ako mene imate radi, imejte njo še veliko rajši!“ In zdaj veli gospem, da ji slečejo kmečko obleko ter ji oblečejo krasno nevestino opravo, da svojemu novemu stanu primerno dospeje v grofovo stanovanje. Gospe jo na cesti obstopijo, tako da nikdo ni mogel videti, kar se je ž njo godilo. Zdaj dekletu slečejo nje kmečko obleko ter jo nakitijo tako lepo, da je skoro ni bilo več spoznati.

Ko jo torej urno tako opravijo, da je bila bolj podobna grofici kakor kmetici, pe-

ljejo jo pred grofa ter mu jo predstavijo kot vredno nevesto. Grof ji natakne pripravljene prstan ter se javno pred vsem ljudstvom ž njo zaroči. Potem jo veli posaditi na belega konja ter z veliko častjo in veseljem peljati v svoj grofovski grad. Ljudstvo je drlo za njimi ter veselo vriskalo: „Živela Grizelda!“ ter ji je na tej nepričakovani časti voščilo srečo in zdravje.

Poroka je bila še tisti dan v grajski kapeli, na gostovanji je bilo vse židane volje in nikogar ni bilo, ki bi se ne bil čudil zaradi te nenavadne ženitve in ne veselil; zakaj videlo se je, kakor da je sam Bog v nebesih sklenil to ženitev ter pobožni Grizeldi naklonil tako posebne čednosti, da je menil vsakdo, da nevesta ni bila izrejena v kmečki hiši, nego v kakem grofovskem gradu; zakaj obnašala se je tako lepo, pametno in umno in tako prijazno, da so jo vsi močno ljubili in častili. Ljudje, kateri so jo poznali iz mladega, so si komaj mogli misliti, da je bila hči ubozega Janikole. Tudi je ta zakonska dvojica živela v taki ljubezni in edinosti, da drug drugega ni

nikoli razžalil, bila sta svojim podložnikom najlepši vzgled čednosti in pobožnosti.

*   *

Predno je preteklo leto dni, povila je Grizelda jako lepo hčerko, katere so se srčno veselili grofovi sorodniki, njen dedek in vsi podložniki cele dežele. Samo njen mož ni razodeval posebnega veselja, nego je bil nevoljen, tako, da se je videlo, kakor bi mu sinček bil ljubši od hčerke. Blaga grofinja je sicer uvidela, da njen gospod ni več tako ž njo prijazen, kakor je bil prej. Pre-našala je to z veliko potrpežljivostjo, da bi si zopet pridobila njegovo naklonjenost. Toda grof se s tem ni dal omehčati; sklenil je s svojim ravnanjem skušati vernost svoje žene. Ko je bilo dete odstavljeno, pokliče jo samo k sebi ter jo osorno nagovori: „Ti veš, Grizelda, v kakem stanu si živela poprej in kako si prišla v mojo hišo. Imam te sicer rad, a moji prijatelji te ne marajo in moji podložniki nočejo biti podložni tebi, ki si bila revna kmetica, posebno zaradi tega ne, ker si mi rodila hčerko, ko bi vender vsi tako radi imeli sinčka. Pa če bi

tudi bil sin, vender bi mu ne hoteli biti podložni zato, ker bi ga bila rodila siromašna kmetica. Ker bi pa s svojimi prijatelji in podložniki rad živel v miru, primoran sem, da se udam bolj njihovi kakor lastni volji ter storim, kar je čisto zoper moje želje. Toda brez tvoje vednosti nisem hotel storiti ničesar, nego ti poprej vse razodeti. Zajedno te vprašam, ali si še zmiraj istih mislij, kakoršnih si bila v začetku zakona, ko si mi obljubila, da ne boš ničesar ne mislila, ne storila, kar bi bilo proti moji volji ter mi ničesar zamerila, kar bi ti ukazal ali kar bi s tabo storil?“

Kaj mislite pač, da je pobožna grofinja mislila ali odgovorila na ta ogovor, kateri bi tudi osupnil najstanovitnejše srce? Odvrnila je s krepkimi besedami: „Vi ste moj milostljivi gospod in imate mene in mojo hčerko v oblasti. Storite torej z nama, kar Vam ugaja. Saj Vam ne more nič ugajati, kar bi ne ugajalo meni, zakaj ne želim si ničesar družega ter se ne bojim izgubiti ničesar, razven Vas. Zakaj tako globoko sem si Vas vtisnila v svoje srcé, da Vas nič, tudi smrt ne more izdreti iz njega. Vse

je prej mogoče, kakor da bi se spremenilo moje srce.“ O kolika stanovitost! Kako lep vzgled potrpežljivosti pri tako prosti kmetici, kateri se morajo čuditi vsi ljudje in po katerem vzgledu bi se imele ravnati vse ženske. Grofa pa je ta odgovor prijel takó, da mu je hotelo srce počiti ter da se je komaj vzdržal solz. Pa vender se je na videz delal zelo resnega in ji je rekel osorno: „Če ti gredó te besede od srca, pokazalo bo se kmalu, ko boš namreč videla, da mora tvoje nedolžno dete dati svoje življenje!“

Ko je to izgovoril, je šel preč, in dasi je bil hudo žalosten, se je vender kazal resnega. Poklical je svojega najzvestejšega služabnika in mu je velel: „Pojdi k moji soprogi, zahtevaj od nje malo hčerko in ako ti je ne da rada, vzemi ji jo s silo iz rok. Povej ji naravnost, da sem zapovedal, da jo imaš uzeti, da se odnese ter umori. Pazi pa dobro, kako se bo vedla mati in poročaj mi potem natančno o tem.“

Služabnik se je prestrašil tega povelja in je dejal svojemu gospodu: „Žlahtni gospod, kaj pa je storilo nedolžno dete, da ga hočete

umoriti, ali s čim se je pregrešila njegova mati? Prosim Vas za božjo voljo, prizanesite ubozemu, nedolžnemu otročiču in ne prelivajte svoje žlahtne krvi!“ Grof pa se je razsrdil nad služabnikom in mu je rekel ježno: „Pojdi in stori koj, kar sem ti ukazal, če ne, te poučim, kako imaš svojemu gospodu biti pokoren!“

Nato je šel služabnik h gospé in rekel ji je žalosten: „Milostljiva gospa, prinašam Vam prav žalostne novice. Gospod so silno hudi na Vas, zakaj ostro so zapovedali, da Vam naj vzamem otroka ter ga odnesem rabeljnu, da ga umori. Prosil sem za Vas in za Vaše dete, pa s tem nisem opravil družega, kakor da sem silno razsrdil gospoda.“ Kdo bi ne mislil, da se bo blaga grofinja tega groznega povelja silno prestrašila ter se silno užalila? Pa vendar ni bilo tako; v tem groznem trenutku je pokazala svoje junško srce. Brez strahu je dejala služabniku: „Ubogo dete je otrok našega milostljivega gospoda; naj stori z njim, kar ga je volja. Le vzemite in nesite ga njemu; zapovedal je tako in njegovemu povelju se ne morem ustavljati.“

Ko je vzela ljubo hčerko iz zibelke, jo ljubko pogledovala, potem pristrčno poljubila, jo prekrižala ter prijazno izročila služabniku, ne da bi prelila solzico. Služabnik pa se ni mogel solzam ubraniti in začel je tako nedolžno jagnjice obžalovati, da se je tudi stanovitni materi začelo srce topiti. Zato mu je velela: „Nesite ljubega angeljčka jadrno odtod, da se ne bo moje srce žalilo ob njegovem pogledu. Izročam ga z dušo in telesom usmiljenemu Bogu, kateri naj stori ž njim po svoji volji.“

Vzel je služabnik slovo od nje in nesel hčerko očetu. Povedal mu je s čudenjem, kako stanovitna je bila grofinja in kakó radovoljno mu je izročila dete; še solze ni prelila, ne razodela žalosti; samo hčerko je ljubko pogledovala, srčno poljubila, prekrižala in nato izročila. Grof se je tej stanovitosti silno začudil in moral si je reči, da je krepost njegove žene dosti večja, kakor je mislil. Pa vendar je hotel njeno pokorščino skušati še dalje in zvedeti, kakó bi se vedla, ko bi zvedela, da je njena hčerka umorjena. Nikakor pa ni imel namena, da bi otroku storil kaj žalega. Hotel ga je

samo skrivaj drugam dati v izrejo. Imel je pravo sestro v Boloniji na Laškem, katera je bila z grofom Panicijem zaročena. Tej je namenil poslati otroka, da bi ga zredila po njegovem stanu.

Ukazal je zaraditega otroka rahlo poviti, lepo v zibelko položiti in po imenovanem služabniku poslati svoji sestri. Pisal je torej sestri pismo, v katerem ji je vse razodel proseč jo, da otroka zredi, ga podučí v vseh rečeh, ki se spodobijo njegovemu stanu ter posebno pazi, da nihče ne izve, čegav je ta otrok. Grofinja je hčerko svojega brata z ljubeznijo prevzela od služabnika, po katerem mu je tudi pisala in obečala, da bo hčerka kar najskrbneje odgojena ter da bo njen rod ostal skriven. In kar je obljubila v pismu, spolnila je tudi zvesto v dejanji in otroku je bila kakor prava mati.

Med tem ni mogla zvedeti blaga Grizelda, kam je prešla njena preljuba hčerka, ker razven služabnika ni nihče ničesar vedel. Zaraditega ni mislila drugače, kakor da je nedolžno dete bilo umorjeno. Dasi jo je neizrecno bolelo srce, vender te žalosti nikakor ni razodela. S svojim gospodom je vedno

govorila s prijaznim obličjem in mu je skazovala táko zvestost in ljubezen, kakor če bi se nji ne bilo zgodilo ničesar hudega, takó da se grof ni malo čudil, kakó je mogoče, da more tako lahko pozabiti svoje jedino dete ter da še z vzdihljejem ne obžaluje svoje nesreče. Zaraditega jo je čislal še bolj in ljubil jo je še bolj, kot jo je ljubil poprej.

Pretekla so že štiri leta, kar je bila ž njim zaročena in nikoli nista besede izpregovorila o svoji hčeri. Grofinjo pa je Bog zopet blagoslovil in rodila je silno lepega sinčka. Tega so se zelo oveselili vsi prijatelji in podložniki ter so njegovo srečno rojstvo obhajali s sijajno veselico. Posebno pa sta se veselila stari Janikola in njegova ljuba hči Grizelda, ker sta bila prepričana, da jo bo grof zdaj še bolj ljubil kakor doslej. Toda to se ni zgodilo in pobožno grofinjo je zdaj zadela še večja nesreča nego poprej. Otročičku je bilo med tem dve leti; bil je odstavljen in vsak, kdor ga je videl, se je čudil njegovi lepoti.

Grof pa je hotel še bolj skušati stanoovitnost svoje soproge. Šel je torej k nji in

ji je rekel prijazno toda z žalostnimi besedami :

„Ljuba moja žena ! mislil sem, da bo deva zdaj veselo živela ter da bodo podložniki zaradi rojstva mladega grofiča zadovoljni. Toda oh, godrnjajo še bolj in nadlegujejo me še bolj nego poprej. Pravijo mi naravnost, da nočejo Janikolovega vnuka spoznati za svojega gospodarja in mu po moji smrti biti podložni. Ker me od dne do dne huje nadlegujejo in zahtevajo, da naj siloma odpravim otroka, silijo me storiti to, kar je zoper mojo voljo in zoper moje srce. Ker pa namreč ne bo pokoja pred njimi, dokler otrok živi, sem primoran, da dete vzamem ter ga skrivoma dam umoriti. To sem ti hotel prej povedati, da bi te potem ne premagala žalost.“

To je gotovo bilo tako grozno, da bi bilo grofinji presunilo srce. In vendar ni kar nič pokazala žalosti, temveč je brez strahu odgovorila grofu : „Moj gospod, rekla sem Vam in še Vam rečem, da ne želim ničesar družega in tudi ničesar želeti ne morem, kakor samo to, kar mi zapoveste Vi, moj gospod. Zakaj kakor sem o prihodu

v Vaš grad slekla svojo slabo obleko ter oblekla grofovsko, tako sem tudi odložila vso svojo voljo in vse svoje nagnenje ter vsprejela Vaše. Kar hočete torej storiti z mano in z mojim ljubim sinčkom, to storite brez zadržka, kar nič se Vam ne bom ustavljala.“

Grof se ni mogel dosti načuditi izvenredni stanovitnosti svoje soproge. Žalosti mu ni bilo mogoče besede izpregovoriti. Šel je torej od nje in se je skrivaj milo razjokal. Da bi izredna krepost njegove soproge vsem ženam bila v izgled, je hotel svoj namen popolnoma doseči in jo vnovič v potrpežljivosti skušati. Poklical je torej svojega služabnika k sebi, ga poslal grofinji ter mu velél, da ji tudi tega otroka vzame.

Ker je služabnik vedel, da se otroku ne bo zgodilo nič žalega, je rajši spolnil povelje in ko je prišel h grofinji, ogovoril jo je tako: „Milostljiva gospa, gotovo že veste, zakaj da sem prišel k Vam, ker so Vam gospod povedali že prej, da morajo Vašega mladega gospodiča dati umoriti. Zato mi ga dajte dobrovoljno, da ga izročim onemu, kateremu sem pred šestimi leti tudi izročil

Vašo hčerko. Prosim Vas pa, da se zaradi tega ne žalostite preveč ter da tudi meni ne zamerite, ker moj gospod je prisiljen, da to stori zoper svojo voljo, moja dolžnost pa je, da sem mu v vsem pokoren.“

Pobožna grofinja se kar nič ni vstrašila, temveč je brez ugovora pristopila k zibelki, vzela svoje ljubo dete na roké, ga ljubko pogledovala, preljubo pritisnila na srcé, poljubila na rdeča ustica, ga prekrižala ter ga izročila služabniku rekoč: „Vzemi to nedolžno dete in nesi ga njegovemu očetu; jaz upam, da se ga usmili njegovo očetovsko srce in da morebiti še najde pot, da ga obvaruje smrti. Ako bi se pa to nikakor ne moglo zgoditi, darujem to dete usmiljenemu Bogu, od katerega sem ga tudi prejela.“

Z žalostnim srcem je služabnik sprejel dete in ko je ž njim prišel iz sobe, je začel britko jokati. Tako jokaje in zdihujé dospel je k svojemu gospodu in mu z velikim pomilovanjem pové, kakó krepostno se je vedla grofinja, ko mu je izročala otroka. Grof je vse to slišal z velikim čudenjem in srčnim usmiljenjem in komaj se je mogel premagati, da je svoji ženi prizadejal to

žalost. Da bi pa vender razglasil njeno krepost, je premagal svoje srce, poljubil je svojega sinčka z očetovsko ljubeznijo in zapovedal služabniku, da ga dobro varuje ter njegovi sestri nese v Bolonijo. Pisal je sestri vnovič in ji povedal, zakaj je svoji soprogi vzel oba otroka ter jo je lepo prosil, da ju odgoji kakor grofovska otroka. To je sestra tudi zvesto spolnila in se dostikrat čudila, kaj njen brat nadalje ž njima namerava.

V tem je grof večkrat govoril s svojo soprogo ter se je često spominjal svojih ljubih otrok. Pa vender ni mogel toliko doseči, da bi vsaj vzdihnila ali pa se vžalostila. Kadar je začel nedolžna otročička obžalovati, obžalovala ju je tudi ona ž njim in kakor je bil on, tako je bila tudi ona. Ko je tedaj videl, da je v vseh rečeh stanoovitna in da je bila vsa njegove volje, ga je obšla želja, da bi jo še dalje skušal ter ž njo ravnal takó, da bi morala biti žalostna.

Začel se je na videz delati, kakor da se je nje že naveličal ter da mu je zelo žal, da je ubogo kmetico vzel za ženo. In ni se tako obnašal skrivaj, ampak očitno takó,

da je to vsakdo moral uvideti. Kmalu so torej začeli v celem kraju glasno govoriti, da namerava grof svojo ženo popustiti ter s papeževim dovoljenjem vzeti drugo, katera mu je po rodu in imetku jednaka. Začelo se je tudi godrnjanje zaradi obeh zginolih otrok, ker nihče ni vedel, kam sta prešla in kdo bi ju bil vzel. Najbolj pa so natolcovali grofa, kakor če bi otroka s silo vzel ženi ter ju ne hotel za svoja prava otroka spoznati. Ta govorica tudi grofinji ni mogla ostati prikrita. Skrbel je ravno grof, da so ji vse natanko povedali. Toda ni si dosti storila iz tega. Prenašala je vse voljno in je vse izročila božji previdnosti.

Ker vse to ni moglo premeniti grofinje, se je grof lotil še druge zvijače. Dal je raznesti, da bo koga poslal v Rim prosit svetega očeta, da bi mu privolil zaradi tehtnih vzrokov ostaviti sedanjo ženo ter vzeti drugo po svojem stanu, da bi se ne spuntali njegovi podložniki. Da bi še to bolj razširil, je odposlal svojega najimennejših služabnikov sicer ne v Rim, ampak nekam drugam in ko ga četrť leta ni bilo nazaj, se je vrnil in povsod trosil, da je v

Rimu dobil prošeno privoljenje. To se je kmalu zvedelo po celi deželi in je dalo veliki gospôdi in ljudstvu veliko govoriti. Ko je to zvedela pobožna Grizelda, zdihovala je sicer iz dna svojega srca, pa vender se je udala v božjo voljo, izročila ji je svojo stvar in je s strahom čakala, kaj da bo grof ž njo počel.

Kmalu nato je grof mnogo velikašev poklical k sebi, jih po grofovsko pogostil in jim pri obedu povedal, kaj da namerava, rekoč, da je iz Rima dobil privoljenje, da sme zapustiti svojo ženo ter se zaročiti z drugo. Poklical jih je zaradi tega k sebi, da bi bili pri ločitvi pričujoči ter da bi jo potrdili. Ko so bili zadovoljni, je ukazal služabnikom, da so to povedali njegovi soprogi ter jo privedli pred zbrano gospôdo. Ubogo Grizeldo je to neizrecno žalilo, in na tihem je objokavala svojo nesrečo. Sicer pa ni kazala žalosti, bila je stanovitna in trdna. Ko so jo privedli v dvorano in je sramežljivo stala pred gospôdo, ogovoril jo je grof tako-le:

„Ljuba moja Grizelda! Dasiravno sem bil dosedaj tvoje zveste ljubezni prepričan

ter sem te kot svojo pravo ženo posebno ljubil, sem vender po posebni božji volji primoran, da to svojo ljubezen odvrnem od tebe ter jo naklonim drugi. K temu me silijo moji pričujoči prijatelji in to so privolili tudi sveti oče, da ostavim tebe, ker nisi meni jednaka, ter da vzamem drugo, ki je po rodu meni jednaka, da po moji smrti pravi dediči posedejo in prevzamejo mojo grofijo. To ti naznanjam v pričo teh gospodov ter ti s tem odpovedujem najin zakon. S to uro ti je ostaviti mojo hišo in nimaš mi odnesti ničesar, razven, kar si prinesla s sabo.“

Te besede so bile za njo gotovo britkejše kakor nož in gotovo bi bile podrle najmočnejšo ženo. In čuditi se mora vsak človek, kako je grof mogel s svojo ljubo ženo ravnati tako trdo ter jo skušati tako hudo. Kaj pa mislite, da je potrpežljiva Grizelda grofu na to odgovorila in kako se je obnašala vpričo imenitnih gospodov? Prav nič ni spremenila svojega obličja, temveč rekla je ponižno:

„Spoznala sem vselej, milostljivi gospod, da je med Vami, visocim gospodom, in mano

revno kmetico, velikanski razloček. Zbog tega nisem mislila nikoli, da sem vaša žena, ampak le vaša služabnica. In dasi ste me v tej grofovski hiši napravili za veliko gospo, vender pričam pred Bogom, da sem zmeraj bila dekla! Zaradi tega zahvaljujem Boga in Vas na izredni časti, ki ste mi jo brez moje zasluge skazovali v tej hiši; sicer sem pa pripravljena z mirnim srcem, da se vrnem v revno koč svojega očeta, ter ondu preživim svoja leta, kjer mi je minila mladost. Toda vender se smatram za srečno vdovo, kar sem bila žena tako imenitnega grofa. Rada se umaknem prihodnji gospé in ji voščim iz celega srca, da bi gospod bolj srečno ž njo živel, kakor je živel z mano. Ker mi vелеvate, da ne smem več vzeti s sabo, kakor kar sem prinesla, razumevam, da ne smem družega vzeti s sabo nego svojo zvestobo in golost. Ako mi torej velite, pripravljena sem, da vas ubogam, in vam vse pustim, kar imam.“

To izgovorivši, se je začela vpričo gospodov slačiti. Naposléd je snela tudi poročni prstan, podala ga grofu ter rekla: „Gola sem prišla iz očetove hiše in gola

se hočem tudi vrniti. Prosim vas samo, da mi pustite srajco, da morem pokriti svoj život.“

Vsem navzočim so solze stopile v oči, in tudi grofovo srce se je začelo tajati takó, da ves solzan ni mogel besedice spregovoriti ž njo ter je ni mogel gledati v taki revščini. A vender je bil toli trdosrčen, da se je morala v sami srajci posloviti. Vsi pričujoči gospodje so se čudili tej grofovi trdosrčnosti in bili so hudo nejevoljni, ker je tako grdo ravnal s svojo ženo. Ž njo pa so imeli tako usmiljenje, da tega ravnanja niso mogli delj gledati nego so s solznimi očmi odšli iz grada.

Tako je uboga Grizelda skoraj naga in bosa ostavila grad in vsi grajski posli so jo jokajoči in žalostni spremljali. Vsi so jo čislali zaradi njene velike ponižnosti. Niso se mogli potolažiti, da so zgubili tako ljubeznjivo gospo in mater. Dasi stanovitna Grizelda zaradi svoje nesreče ni bila žalostna, se vender zbog usmiljenja, katero so imeli ž njo, ni mogla ubraniti solzam. Njen oče in vsi sosedi so kmalu zvedeli o ti revščini in so ji s pomilovanjem jokaje prišli naproti.

Žalostni Janikola je objel svojo hčer in jokú ni mogel ž njo spregovoriti besede. Ona pa si je solze obrisala in je rekla:

„Oče, ne bodite toli žalostni zaradi moje nesreče, ampak pomislite, da se vse to ni brez božje volje zgodilo.“ Ubogi starček pa je vzdihnil: „Preljuba moja hči, kako bi mi ne krvavelo srce, ko te vidim tako revno in ko vidim, da si brez svoje krivde zabredla v tako revščino. Oj, kako goljufna je ljubezen našega grofa, ki te je hotel ženiti, samo da bi te mogel žaliti! Ta ženitev mi nikoli ni ugajala, vedno sem se bal tega, kar zdaj skušam v svojo žalost. Tolaživa se z nagim Kristusom in veseliva se in to tem več, ker najina nesreča ni nastala vsled slabega vedenja, temveč zaradi najinega uboštva in nizkega stanu.“

In peljal je stari oče svojo zavrženo hčer za roko v svojo leseno kočó in ker je na srečo še dobro hranil njena oblačila, katera je slekla pred svojo poroko, ji jih je prinesel in oblekla se je vanje ter je kakor prej hodila po kmetsko oblečena. Potrpežljiva in ponižna je stanovala pri svojem očetu in ni se pritožila z nobeno

besedo, ne črez grofa, ne črez svojo nesrečo.

Grof pa, kateri je zdaj dosti skušal svojo ljubo ženo in brez nje ni mogel dalje prestat, je kmalu s prošnjo poslal služabnika k svojem svaku, grofu Paniciju, da naj urno z njegovo sestro in z otrokoma pride k njemu. V tem pa je razširil glas, da njegova nevesta že prihaja ter da se bo v nekaj dnevih ž njo poročil. To so kmalu zvedeli v celi deželi in pripravljali so se na novo ženitev. Tudi svatje so bili že povabljeni in dan poprej, predno je došel grof Panici, zbrani v gradu. Potem je ukazal grof Valtar svojo prvo ženo Grizeldo poklicati k sebi in ko je voljno prišla, jo je nagovoril tako:

„Zvedi Grizelda, da je moja nova nevesta že na poti in da se jutri ž njo poročim, zaradi tega očisti hišo, kolikor moreš in pripravi vsega, kar je potrebno v postrežbo gostov!“ Grizelda je odgovorila: „Rada, rada, storim to milostljivi gospod in štejem si v posebno čast, da vam smem streči, dokler bom živa, rada bom vam služila, ker to je moja dolžnost zaradi

mnogih prejetih dobrot.“ To izgovorivši je vzela metlo, pomela vso hišo, napravila vse postelje in pospravila vse, kakor je bilo treba.

Drugi dan popoldne ob treh pride grof Panici z dozdevno nevesto. Grof Valtar in vsi povabljeni gostje so jima šli nasproti. Sprejeli so se z velikim veseljem in vsi so novi nevesti voščili srečo. Ta je bila gospodičina kaj lepe postave, toda silno mlada po letih in životu; bilo ji je komaj dvanajst let in ni še bila za možitev. Ker je pa ugajala grofu, morala je ugajati tudi svatom, kateri so jo pozdravili kot novo grofovo nevesto.

Peljali so torej mlado nevesto z veliko častjo v grad. Vsak hlapec in vsaka dekla je morala pristopiti k nji ter ji srečo voščiti. Ker je tudi Grizelda takrat bila v gradu, stopila je najzadnja tudi ona k nji v svoji raztrgani obleki, je padla pred njo na kolena, ji poljubila roko ter ji je v bodoči zakon voščila srečo in blagoslov božji. Potem so šli vsi svatje h kosilu, Grizelda pa je nosila na mizo in stregla.

Grof se je dosti dolgo čudil njeni neizrečeni potrpežljivosti, zaradi tega je hotel njeni revščini storiti konec ter jo po dolgi žalosti razveseliti. Ko je delala kot skrbna Marta, jo je poklical k sebi ter jo vprašal: „Grizelda, kako se ti zdi moja nevesta?“

„Kajpada, jaz mislim“, odgovorila je Grizelda, „da ni najti bolj lepe in poštene. Zaradi tega vam voščim iz celega srca srečo in blagoslov božji; mislim pa tudi, da se se ji ne bode godilo tako slabo, kakor se je godilo vaši prvi nevesti. Ona je bila preveč kmečka, ta pa je plemenite krvi in ne bo se ji bati, da bi jo kdaj odslovili.“

Grof se ni mogel delj premagovati, da bi svoje pobožne žene ne potolažil. Dejal ji je tedaj: „Pa vender dobro poglej to mojo nevesto, in pomisli, če je morebiti ne poznaš.“ Grizelda je gospodičino skrbno gledala, pa je le ni mogla spoznati. In rekel ji je grof: „Ali ne poznaš več svoje hčerke katero si mi povila pred dvanajstimi leti?“ Grizeldo je spreletel mraz, ko je slišala te besede in ni vedela, kaj naj bi mislila ali rekla. In govoril je grof dalje: „Preljuba moja Grizelda, ne vstraši se mojih besed;

ta moja nova nevesta je moja in tvoja hči, in ta mladi gospodič je moj in tvoj sin in ti si moja jedina izvoljena in preljuba žena, razven katere nisem imel ne želel nobene druge.“

Ko je to izgovoril, je vstal od mize, najprvo objel svojo Grizeldo, potem pa svoja dva otroka in poljubil jih je vse. Grizelda pa je tako ostrmela, da skoraj ni vedela, kaj se godi in njeno srce je veselje prevzelo tako, da je skoraj omedlela. Ko se je nekoliko zavedla, objela je svojo hčerko, potem pa svojega sinčka in rekla solzâ vesolja oblita: „Zdaj rada veselo umrjem, preljuba moja otroka, ker vaji spet vidim, ko sem že davno mislila, da sta mrtva in vaji zdaj živa in zdrava imam. Češčena bodi božja dobrota, katera vaji je obvarovala in mi zdaj spet vesela vrnila!“

Ko se je tako veselila svojih otrok, ji je dal grof prinesiti njena najlepša oblačila, sleči kmetska ter jo prelepo obleči in nakititi. Ko je bila kot grofovskâ nevesta napravljena, peljale so jo gospe h grofu, kateri jo je z vso prijaznostjo sprejel. Tu so stali vsi svatje krog nju, grof je držal svojo

preljubo ženo za roko in rekel je vpričo vseh:

„Preljuba moja soproga Grizelda! pričam tu pred Bogom in vsemi pričujočimi, da se vse to, kar sem storil z vami, ni zgodilo iz hudobne volje, ampak iz dobrega namena, da sem namreč skusil vašo veliko potrpežljivost in vaše velike kreposti razodel svetu. Našel sem pa, da ste bolj pobožni, kakor sem si mogel misliti in prepričan sem, da je ni v celem kraljestvu več vam jednake. Ker sem spoznal vašo krepost, ne bom vas več skušal, temveč ostal bom vaš zvesti mož, dà, ponižni služabnik. Najina preljuba otroka, katera sem vam vzel za nekaj časa, dajem vam dobro odgojena nazaj, da se ju popolnoma razveselite. In ker je vse za ženitnino pripravljeno, se hočem z vami z nova poročiti in zvezo večne ljubezni skleniti.“

Nato ji je nataknil poročni prstan in ji zopet obljubil zakonsko zvestobo. In duhovnik ju je blagoslovil in poročil in vsi pričujoči so jima voščili zopet srečo in blagoslov božji in veselili so se še bolj kakor pri prvi poroki. Grof je ukazal tudi njenega očeta,

starega Janikolo, poklicati k ženitnini in ga kot svojega tasta lepo obleči. Obdržal ga je pri sebi v gradu, ž njim je jedel in imel ga je, kakor svojega očeta. Svojo hčer, katero mu je rodila Grizelda, dal je imenitnemu grofu v zakon; svojemu sinu pa je zapustil vse svoje grajščine in svoj imetek. Še mnogo let je živel s svojo ljubo Grizeldo mirno in srečno in jo je zaradi njenih lepih kreposti imel v veliki časti.

